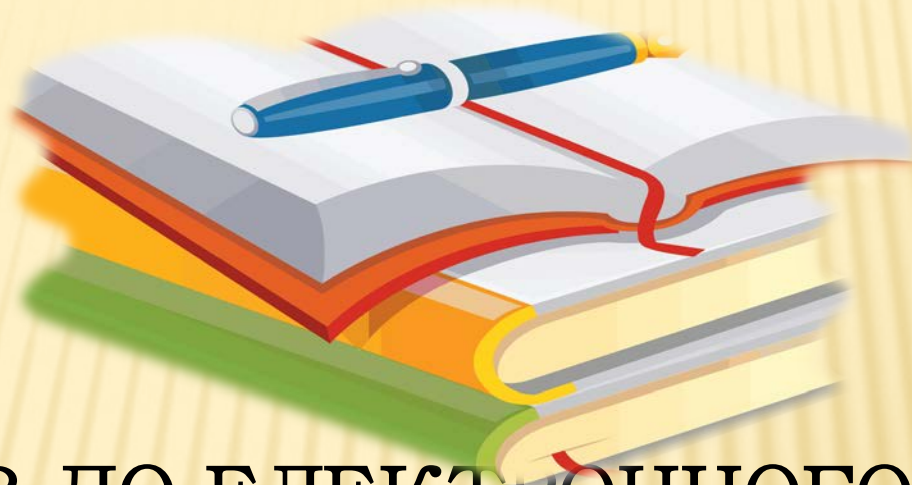

2 квітня 2021 р.

Короткотерміновий тематичний семінар:

- «СІМ КРОКІВ ДО ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ.
- КРОК ПЕРШИЙ:
- МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ДОКУМЕНТІВ»

Модератор: Галина ЄВСЄЄВА, д-р н. держ.управ., проф.

Наші правила!

1. Користуйтесь кнопками ZOOM;
2. Мікрофон вимкнений – а камера навпаки!
3. Ваша реакція важлива!
4. Запитання пишемо в чат!
5. Правило вільної ноги!
6. Кава - дозволяється!

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО- ДІЛОВОГО СТИЛЮ: ПРАВОПИС 2019

Тема 3. Лексико-морфологічні особливості текстів документів

НАЙВАЖЛИВІШІ РИСИ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ:

- Уживання усталених мовних одиниць - кліше, що забезпечує певну стандартизацію текстів.
- Повторюваність окремих мовних одиниць.
- Наявність реквізитів. Обов'язкові реквізити, без яких документ не має юридичної сили, - це дата й підпис.
- Уживання лексики (слів) у прямому значенні. Лексика стилістично-нейтральна. Використання залежно від мети суспільно-політичної, професійно-виробничої, науково-термінологічної лексики.

НАЙВАЖЛИВІШІ РИСИ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ

- Точність, послідовність і лаконічність викладу фактів, чіткість у висловленні.
- Однозначність формулювань.
- Несуперечлива аргументація викладеного в документі.
- Відсутність образності, емоційності й індивідуальних авторських рис. Окремі типи службових листів можуть мати деякі індивідуальні авторські риси, зокрема на синтаксичному рівні.

НАЙВАЖЛИВІШІ РИСИ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ:

- Текст може поділятися на параграфи (§) – 1., пункти (п.) -1.1., підпункти (пп.) - 1.1.1.
- Найуживаніші синтаксичні одиниці – прості поширені речення з прямим порядком слів, складнопідрядні речення з причиново-наслідковими відношеннями частин.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ

- ✘ 1. Російському прийменнику **по** в українській мові відповідають:
- ✘ а) прийменник **по**: гулять **по** городу — гуляти **по** місту; різьба **по** дереву — різьба **по** дереву; ударить **по** мячу — ударити **по** м'ячу; товарищ **по** оружию — товариш **по** зброї; **по** возможности — **по** можливості, **по** змозі; видно **по** глазам — видно **по** очам;
- ✘ б) орудний відмінок без прийменника: украинец **по** происхождению — українець родом; огромный **по** своим масштабам — величезний своїми масштабами; старший **по** возрасту — старший віком (за віком); **по** почте — поштою; **по** времени — часами; **по** целым дням — цілими днями;

- в) прийменник **з**: **по** обеим сторонам — **з** обох боків; пособие **по** литературе — посібник **з** літератури; знать **по** газетам — знати **з** газет; **по** моей вине — **з** моєї вини; **по** собственной воле — **з** власної волі; **по** принуждению — **з** примусу; **по** той причине — **з** тієї причини; **по** случаю — **з** нагоди;
- г) прийменник **за**: плыть **по** течению — пливати **за** течією (за водою); добрый **по** натуре — добрий **за** вдачею (доброї вдачі); медик **по** образованию — медик **за** освітою; каждому **по** его труду — кожному **за** його працею; **по** моим сведениям — **за** моїми відомостями; **по** образцу — **за** зразком; **по** последней моде — **за** останньою модою; **по** поручению — **за** дорученням; **по** свидетельству — **за** свідченням; **по** собственному желанию — **за** власним бажанням;
- д) прийменник **на**: называть **по** имени називати **на** ім'я; **по** адресу — **на** адресу; **по** виду — **на** вигляд (з вигляду); **по** его зову — **на** його поклик; **по** заказу — **на** замовлення; **по** просьбе — **на** прохання; **по** требованию — **на** вимогу;
- є) прийменник **через**: отпуск **по** болезни — відпустка **через** хворобу; **по** недоразумению — **через** непорозуміння; **по** ошибке — **через** помилку (помилково);
- є) прийменники **у, в**: **по** выходным дням — **у** вихідні дні; **по** понедельникам — **у** понеділки (понеділками, щопонеділка); **по** делу — **у** справі;

ж) прийменник **до: по** воскресеньє включительно — **до** неділі включно; **с 2003 по 2006** год — **від 2003 до 2006** року; прийтись **по** вкусу — припасти **до** смаку;

з) інші засоби: **по** получении — **після** одержання; **по** возвращении — **після** повернення; смотря **по** погоде — залежно **від** погоди; комиссия **по** составлению резолюции — комісія **для** складання резолюції; мероприятия **по** — заходи **щодо**; **по** обыкновению — **як** звичайно.

2. Російському прийменнику **в** українській мові відповідають:

а) прийменники **у, в:** завернуть **в** бумагу — загорнути **в** папір; тетрадь **в** клетку — зошит **у** клітинку; **в** детстве — **у** дитинстві;

б) прийменник **до:** ходить **в** школу — ходити до школи; поступить **в** институт — вступити **до** інституту; поехать **в** город — поїхати **до** міста (у місто); принять **во** внимание — взяти **до** уваги;

в) прийменник **на:** порвать **в** клочки — порвати **на** шматки; вода превращается **в** пар — вода перетворюється **на** пару; **в** пользу — **на** користь; **в** рассрочку — **на** виплат; **во** весь рост — **на** весь зріст; три раза **в** день — тричі **на** день;

г) інші засоби: **в** один день — **за** один день; **в** двух шагах — **за** два кроки; щель **в** ладонь — щілина **з** долоню; **в** пять часов — **о** п'ятій годині; сказать **в** двух словах — сказати двома

по

по недоразумению

по ошибке

по болезни

через

через непорозуміння через

помилку,

помилково

через недугу; через хворобу

по

по всем направлениям
по определенным периодам
по выходным дням
прийти по делу
по праздникам

у(в)

у всіх (в усіх) напрямках
у певні періоди
у вихідні дні
прийти у справі
у (на) свята
(святами)

по

на

по виду

на вигляд

по заказу

на замовлення

по мненню

на думку (погляд)

по убеждению

на переконання

по требованию

на вимогу

по адресу (прислать)

на адресу (надіслати)

по просьбе

на прохання

по своему

на свій розсуд

усмотрению

по

з

исследование
по математике
знать по опыту
по этой причине
по инициативе
заместитель по ...

дослідження з
математики
знати з досвіду
з цієї причини
з ініціативи
заступник з ...

по

за

по Грушевському

за Грушевським

по формуле

за формулою за

по даним аналіза

даними аналізу

сравнение по показателям

порівняння за

показниками

плыть по течению

пливти за течією

по приказу

за наказом

по правилам

за правилами

по схеме

за схемою

по указанию

за вказівкою

по адресу (проживать)

за адресою (мешкати)

по призванию

за покликанням

ДЛЯ ЗАМІСТЬ ПО

	Ненормативна конструкція	Правильна конструкція
	комітет по боротьбі з корупцією	комітет для боротьби з корупцією
	комісія по вивченню умов праці	комісія для вивчення умов праці
для	завдання по проведенню профілактики	завдання для проведення профілактики
	план по створенню	план для створення
	відпустка по догляду за дитиною	відпустка для догляду за дитиною

БЕЗ ПРИЙМЕНИКА

	Ненормативна конструкція	Правильна конструкція
	поговорити по душах	поговорити відверто
	по пошті	поштою
без прийменника	по вівторках	щовівторка
	по телефону	телефоном
	схема по обслуговуванню	схема обслуговування
	план по продажу	план продажу

ЩОДО

	Ненормативна конструкція	Правильна конструкція
	по справі	щодо справи
щодо	рекомендації по поліпшенню	рекомендації щодо поліпшення
	заходи по посиленню боротьби	заходи щодо посилення боротьби

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У – В

... п **у** п...

... а **в** а...

... п **в** а...

... а **у(в)** п...

... а **у** в...(ф...), дв..., зв..., св...(сф...), тв...(тф...), льв... та под.

У п...

В а...

...п **у**...

...а **в**...

(де п – приголосний звук, а – голосний звук)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У – В

... п **у** п...

... а **в** а...

... п **в** а...

... а **у(в)** п...

... а **у** в...(ф...), дв..., зв..., св...(сф...), тв...(тф...), льв... та под.

У п...

В а...

...п **у**...

...а **в**...

(де п – приголосний звук, а – голосний звук)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У – В

... п **у** п...

... а **в** а...

... п **в** а...

... а **у(в)** п...

... а **у** в...(ф...), дв..., зв..., св...(сф...), тв...(тф...), льв... та под.

У п...

В а...

...п **у**...

...а **в**...

(де п – приголосний звук, а – голосний звук)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У – В

... п **у** п...

... а **в** а...

... п **в** а...

... а **у(в)** п...

... а **у** в...(ф...), дв..., зв..., св...(сф...), тв...(тф...), льв... та под.

У п...

В а...

...п **у**...

...а **в**...

(де п – приголосний звук, а – голосний звук)

ФОРМИ ЧАСУ!

× НЕ МОЖНА ВЖИВАТИ:

в десять годин;

п'ять хвилин першої;

пів шостого;

п'ять тридцять;

без десяти десять.

ФОРМИ ЧАСУ!

✘ ранок	з 04.00 до 8.00
день	з 09.00 до 17.00
полудень	12.00
вечір	з 18.00 до 23.00
північ	24.00
ніч	з 01.00 до 03.00
✘ світанок	з 03.00 до 04.00

ПРИЙМЕННИКИ, ЩО ВИРАЖАЮТЬ ЧАСОВІ ВІДНОШЕННЯ

- ✘ Паралельно вживаються конструкції:
 - *на ту пору - у ту пору;*
 - *за всіх часів - у всі часи (в усі часи);*
 - *за давніх часів - у давні часи;*
 - *під час зборів - за час зборів;*
 - *протягом години - у(в)продовж години;*
 - *через 10 хвилин - за 10 хвилин.*

ПРИЙМЕННИКИ, ЩО ВИРАЖАЮТЬ ПРИЧИНОВІ ВІДНОШЕННЯ

- **Завдяки** - вказівка на причину, що **сприяє здійсненню** чогось.
- **Через** - вказівка на причину, що **заважає здійсненню** чогось.

ПРИЙМЕННИКИ, ЩО ПЕРЕДАЮТЬ ВІДНОШЕННЯ МЕТИ:

- **для** досягнення мети;
- **з метою** використання;
- **на предмет** роботи;
- **в ім'я** перемоги;
- **ради** справедливості;
- **заради** успіху;
- **зادля** досягнення позитивних результатів.

ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ

Регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень та наголошення слів.

Наприклад:

- тверда вимова шиплячих: чай, чому, Польща (а не чьай, чьому, Польщья);
- дзвінкі приголосні в кінці слова або складу не оглушуються: гриб, репортаж, любов, раз, лід (а не грип, репорташ, любоф, рас, літ);
- голосний о ніколи не наближається до а : молоко, потреби, дорога (а не малако, патреби, дарога);
- літера щ передає звуки шч: вищий, що (а не висший, шо);
- буквосполучення дж, дз передають злиті звуки: сиджу, кукурудза (а не сижу, кукуруза);
- літера ґ передає звук ґ: обґрунтування, ґатунок (а не обгрунтування, гатунок)...

АКЦЕНТУАЦІЙНІ НОРМИ

Визначають

правильний

словесний

наголос

Слід пам'ятати, як правильно наголошувати:

*нові́й, фа́ховий, ві́падок,
одина́дцять, руко́пис, машино́пис,
пере́пис, книжкі́, шляхі́, нена́висть,
серéдина, нові́й, близькі́й,
чотирна́дцять, текстові́й, ма́бу́ть,
за́вжди, літо́пис, ба́йдуже, ві́падок,
іде́мо, пі́дуть, ра́зом, прі́ятель,
по́каз, о́лень...*

ЛЕКСИЧНІ НОРМИ

- Розрізнення значень і семантичних відтінків, закономірності лексичної сполучуваності,
- встановлюють правила слововживання.

• **НОРМА** • **КАЛЬКА**

Постачальник (калька – поставщик)

Навчальний – (к. – учбовий)

Наступний – (к. – слідуючий)

Відноситися – (к. - ставитися)

Брати участь - (к. – приймати участь)

Збігатися – співпадати (думки збігаються)

Колишній – бувший

незважаючи - недивлячись

РОЗРІЗНЯЄМО БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ СЛОВА

Багатий (на що?) на таланти	Славиться (чим?) перемогами
Властивий (кому?) людині	Характерний (для кого?) для суспільства
Дорівнювати (чому?) десяти	Рівнятися (на що?) на кращих
Повідомити (кому?) директору	Інформувати (кого?) директора
Запобігання (чому?) злочинним замахам	Попередження (чого?) незаконних дій
Завідувач (чого?) відділу	Завідувати (чим?) відділом
Знущатися (з кого?) з невдахи	Збиткувати (над ким?) над ледарем
Командувач (чого?) флоту	Командувати (чим?) армією
Наповнений (чим?) змістом	Сповнений (чого?) життя
Опанування (чого?) к рсу	Оволодіння (чим?) знаннями
Опанувати (що?) англійську мову	
Повідомляти (що?) новини	Інформувати (про що?) про новини
Торкатися (чого/ до чого?) їжі/ до їжі	Доторкнутися (до чого?) до поверхні
Учитися, навчати(ся) (чого?) математики	Учити (що?) мову

ПРИКМЕТНИКОВЕ КЕРУВАННЯ

Аналогічний (до чого?) до попереднього

Високий на зріст

Здатний (на що, до чого?) на перемогу, до наук

Неприйнятний (для кого/чого?) для учасників

Опозиційний (до чого?) до системи

Подібний (до кого/чого?) до батька

Притаманний (кому?) автору

Протилежний (чому?) минулому

Свідомий (чого?) свого значення

НАЙВИЩИЙ
СТУПІНЬ
СКЛАДЕНА ФОРМА

найбільш + прикметник ***найбільш***
далекий

найменш + прикметник ***найменш***
ефективний

НАЙВИЩИЙ СТУПІНЬ ПРОСТА ФОРМА

**най + основа
прикметника
+**

-ш- *най*дальший

**-іш- *най*ефективні-
ший**

**ВИЩИЙ СТУПІНЬ
СКЛАДЕНА
ФОРМА**

більш + **прикметник** ***більш***
(менш)
далекий

менш + **прикметник** ***менш***
(більш)
ефективний

ВИЩИЙ СТУПІНЬ

ПРОСТА ФОРМА

ПРИКМЕТНИКИ ВИЩОГО СТУПЕНЯ ВЖИВАЮТЬСЯ ЗІ СЛОВАМИ
НІЖ, ВІД, ЗА, ПРОТИ.

**основа
прикметника
+**

**-ш- *дальший*
(*подальший*)**

-іш- *ефективніший*

СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

вищий

найвищий

**проста
(аналітична)**

**складена
(синтетична)**

**проста
(аналітична)**

**складена
(синтетична)**

ПРИКМЕТНИКИ ВИЩОГО СТУПЕНЯ ПОРІВНЯННЯ КЕРУЮТЬ КІЛЬКОМА ПРИЙМЕННИКОВО-ВІДМІНКОВИМИ ФОРМАМИ

за + знахідний відмінок	рівень рентабельності мусить бути більшим за 60%
від + родовий відмінок	зафіксовано показники, вищі від очікуваних
порівняно з + орудний відмінок	цьогорічні прибутки є більшими порівняно з минулорічними
щодо + родовий відмінок	цей проєкт перспективніший щодо інших

ФОРМИ, ЯКИМИ КЕРУЮТЬ ДЕЯКІ ІМЕННИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Ненормативна конструкція	Правильна конструкція
Відгук на дисертацію / реферат	Відгук (про що?) про дисертацію/ реферат
Внести у список/порядок денний	Внести (до чого?) до списку/до порядку денного
Характеристика на студента	Характеристика (кого?) студента
Тенденція зростання	Тенденція (до чого?) до зростання
Оплата за навчання	Оплата (чого?) навчання, але плата (за що?) за навчання
Подати довідку в деканат	Подати довідку (до чого?) до деканату

ЧАСТКА НЕ ПРИ ПЕРЕХІДНИХ СЛОВАХ

(ДІЄСЛОВА, ЩО ВИМАГАЮТЬ ВІД ІМЕННИКА ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА БЕЗ ПРИЙМЕННИКА, У ЗАПЕРЕЧНІЙ КОНСТРУКЦІЇ ЗМІНЮЮТЬ КЕРУВАННЯ НА РОДОВИЙ ВІДМІНОК БЕЗ ПРИЙМЕННИКА)

Ненормативна конструкція	Правильна конструкція
не читають книжку	не читають книжки
не писати контрольну	не писати контрольної
не робити записи	не робити записів
не шукати помилки	не шукати помилок

СЛОВА-ПАРОНІМИ

МАЮТЬ НЕ ТІЛЬКИ РІЗНЕ ЗНАЧЕННЯ, А Й РІЗНЕ
КЕРУВАННЯ (ЧИ МОЖЛИВОСТІ КЕРУВАННЯ)

Оснований (на чому?) на правилах	Заснований (ким?) науковцем
Повстати (на що? проти чого?) на боротьбу	Постати (перед чим?) перед очима
Форсувати (що?) справу	Форсити (чим?) модним взуттям
Переможений (у чому?) у змаганні	Переможний наступ
Підсумовувати (що?) витрати	Сумувати (за чим?) за літами

ЯКЕ СЛОВО ВИБРАТИ?

- ✘ *Адрес* – вітальний. *Адреса* – місце помешкання.
- ✘ *Боліти* - дуже, нестерпно. *Вболівати* - за друга, за хокейну команду, за успіх.
- ✘ *Будь-який* - любий (слово не вживається), *любій* - приємний, бажаний
- ✘ *Винятково* - не так, як усі, дуже, особисто. *Виключно* – лише, тільки.
- ✘ *Витікати* (фіз. литися) - *впливати* - бути висновком
- ✘ *Відноситися* (у матем., філос., логіці: А так відноситься до В, як...).
Ставитися - прихильно, добре, щиро, байдуже.

-
- ✘ ***Вірно*** – кохати, товаришувати, любити Батьківщину:
Правильно – точно, безпомилково: відповідати.
 - ✘ ***Вступати*** - у вуз, в хату, у воду. ***Поступати*** - ***чинити*** - добре, правильно, милосердно.
 - ✘ ***Зумовлювати*** – спричинювати. ***Обумовлювати*** - наук.: обмежувати якоюсь умовою, застереженням.
 - ✘ ***Заважати*** - працювати, дивитися, думати. ***Мішати*** - борщ, кашу.

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ

- на самому
- ✗ високому рівні
- слідує питання
- двохсот
- восьмидесяти
- любі питання

- висказали
- настоюємо
- приймати активну участь

- *на найвищому рівні*
- *наступне питання*
- *двохсот*
- *вісімдесяти*
- *будь-які (всякі)* *питання*

- *висловили*
- *наполягаємо*
- *брати активну участь*

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ

Суржиковий варіант

- дві неділі
- проблема
- виключення
- трудовлаштування
- учбовий процес
- вуз (вищий
учбовий заклад)
- учбовий центр

Український варіант

- *два тижні*
- *проблема*
- *виняток*
- *працевлаштування*
- *навчальний процес*
- *ВНЗ (вищий навчальний
заклад)*
- *навчальний центр*

СИНТАКСИЧНІ НОРМИ

Регулюють вибір варіантів правильної побудови словосполучень і речень, уживання прийменників.

Правильно:

згідно з наказом

через хворобу

за допомогою

залежно від

незважаючи на це

Неправильно:

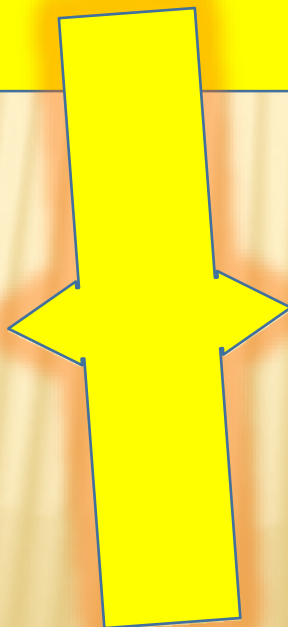
згідно наказу

по хворобі

при допомозі

в залежності від

не дивлячись на це

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКА

31

Перед сполученнями приголосних,
найчастіше перед словами з
початковими

з, с, ш, щ.

Функціонування прийменника із

Переважно між свистячими

(з, с, ц)

і шиплячими звуками

(ч, ш, щ),

**а також між групами приголосних (після них
або перед ними).**

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКА З

На початку речення, після паузи, перед голосним незалежно від закінчення попереднього слова, а також після голосного перед приголосним (крім **с**, **ш**) або (рідше) сполученням приголосних.

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ

- надалі
- згідно з програмою
- відповідно до наказу
- протягом (упродовж) 20 років
- обмеження за віком
- як керівник
- в дальнішому
- згідно програми
- у відповідності до наказу
- на протязі 20 років
- обмеження по віку
- в якості керівника

ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ

- на самому
 - ✗ високому рівні
 - слідує питання
 - двохсот
 - восьмидесяти
 - любі питання
-
- висказали
 - настоюємо
 - приймати активну участь

- *на найвищому рівні*
 - *наступне питання*
 - *двохсот*
 - *вісімдесяти*
 - *будь-які (всякі)* *питання*
-
- *висловили*
 - *наполягаємо*
 - *брати активну участь*

УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКА Й

- між голосними;
- після голосного перед приголосним.

УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКА І

- перед так званими йотованими
(є, ї, я, ю);
- на початку речення;
- між приголосними;
- після паузи перед приголосним;
- при зіставленні понять.

ЧЕРГУВАННЯ І - Й НЕ ВІДБУВАЄТЬСЯ:

- після паузи;
- перед **й, є, ї, я, ю**;
- при зіставленні та протиставленні;
- у заголовках.

ЩОБ ВІЛЬНО ВОЛОДІТИ ДІЛОВОЮ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ, ПОТРІБНО:

- засвоїти норми нової редакції “Українського правопису” і керуватися ними у мовленні;
- дотримуватися норм літературної мови (правильно вимовляти українські звуки в потоці мовлення, вживати слова в потрібному значенні; уникати слів-паразитів, русизмів (росіянізмів), жаргонізмів, слів іншомовного походження, якщо є відповідники в українській мові, тощо).

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

